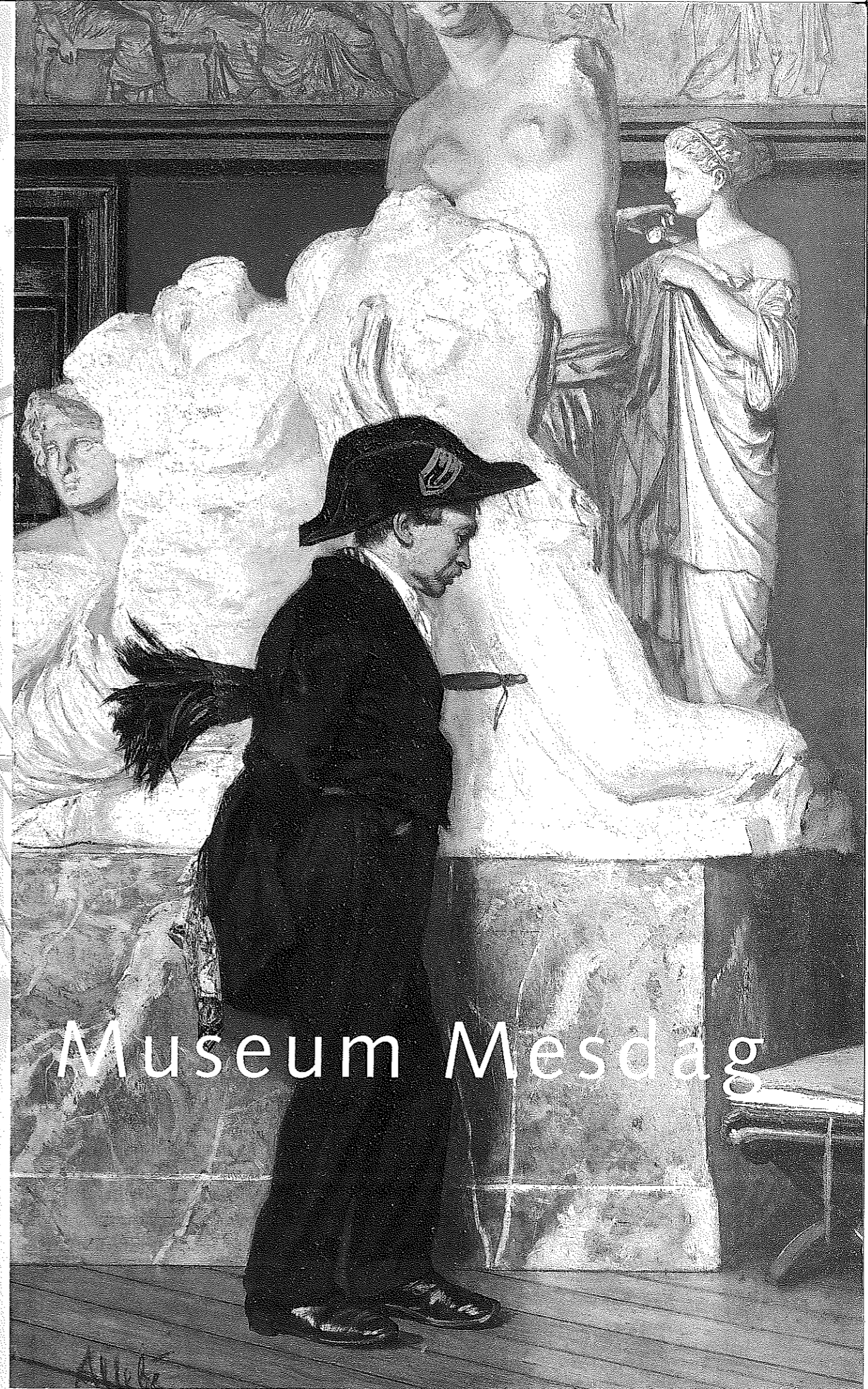

BULLETIN
4 1996

Museum,
woonhuis en
verzameling

English summaries

VAN GOGH
MUSEUM

Museum Mesdag

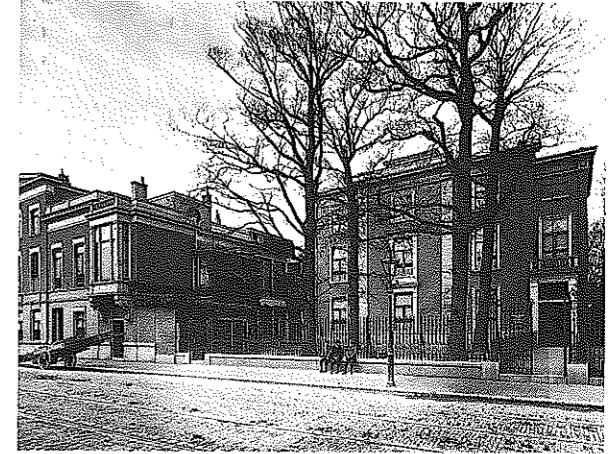

1 H.W. Mesdag in zijn atelier c. 1885
(Den Haag, Museum Mesdag)

Museum Mesdag

Museum, woonhuis en verzameling herenigd

Na vier jaar renoveren en restaureren heeft het Haagse Museum Mesdag sinds 13 oktober 1996 zijn deuren weer geopend voor het publiek. Het museum, dat in 1887 werd gebouwd voor de uitgebreide kunstcollectie van de zeeschilder Hendrik Willem Mesdag (1831–1915), is teruggebracht in de 19de-eeuwse staat.

2 Het Museum Mesdag en het woonhuis van H.W. Mesdag c. 1905 (Den Haag, Museum Mesdag)

Hendrik Willem Mesdag werd in 1831 te Groningen geboren als telg van een doopsgezinde familie van graanhandelaren en bankiers. Hij werd opgeleid voor het bankiersvak, maar ontving ook tekenlessen, samen met zijn broer Taco. In 1856 trouwde hij met Sientje van Houten. Nadat zij een ruime erfenis van haar vader had ontvangen, drong Sientje erop aan dat haar man zich geheel aan het schilderen zou wijden. In 1868 besloot Mesdag na een bezoek aan de Waddenkust om zeeschilder te worden en een jaar later verhuisde hij naar Den Haag. Daar zag de gevestigde schilders hem als amateur, maar toen zijn *Brisants de la Mer du Nord* hem in 1870 tot ieders verrassing een gouden medaille op de Parijse Salon opleverde, verzekerde dat hem van een grote reputatie. Hij werd de meest gewaardeerde Nederlandse zeeschilder van zijn tijd. Nadat hun zoon op achtjarige leeftijd was overleden, ging ook Sientje zich geheel op het schilderen toeleggen. Zij specialiseerde zich in bosgezichten en stillevenen.

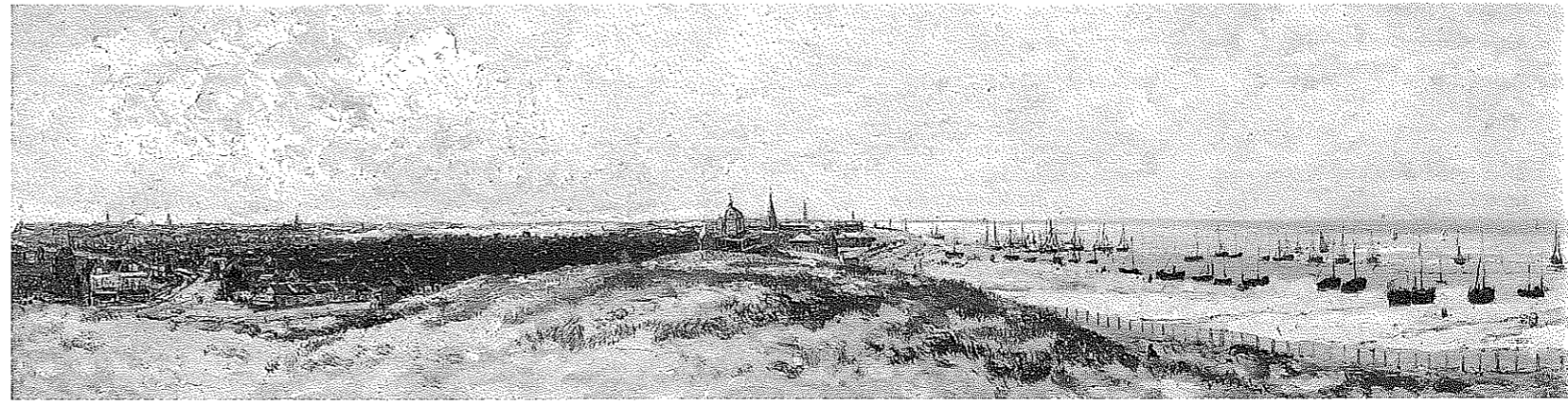
Een museum voor een indrukwekkende verzameling

Mesdag en zijn vrouw begonnen in 1866 met het aanleggen van een kunstverzameling. In een periode van dertig jaar kochten ze tenminste 800 schilderijen, aquarellen en tekeningen. Aanvankelijk was dit vooral werk van bevriende kunstenaars, en in Den Haag verzamelde Mesdag schilderijen van zijn collega's van de beginnende Haagse School. Halverwege de jaren zeventig kwamen de eerste Franse schilderijen in de collectie, en rond 1880 begon deze het karakter te krijgen dat haar nu kenmerkt. Veel Franse schilders, met name van de School van Barbizon, deden hun intrede. Vooral na 1881 groeide de ver-

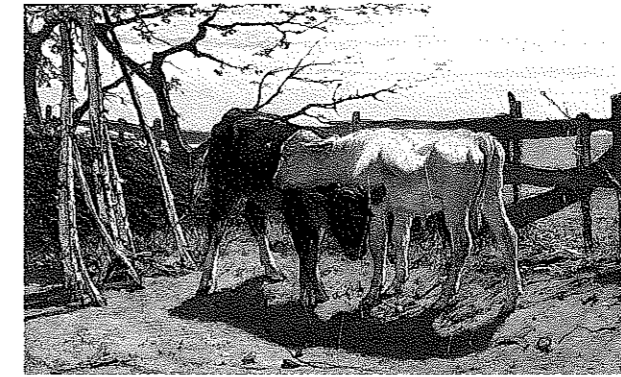
zameling snel, toen Mesdag door de erfenis van zijn vader over ruimere middelen kwam te beschikken. Vanaf dat jaar kwamen ook enkele hoofdwerken van dure meesters als Corot en Daubigny in de collectie.

In 1887 liet Mesdag een museumgebouw optrekken op een perceel naast zijn woonhuis aan de Laan van Meerdervoort. Het museum gaf Mesdag de gelegenheid zijn verzameling als geheel te presenteren. Hij kocht bovendien veel oosterse keramiek, bronzen en tapijten om het museum in te richten en te stofferen. In deze periode groeide vooral het Franse deel van de collectie, bijvoorbeeld met *Rustende wijngaardenier* van Millet. Na 1892 kocht hij nog slechts mondjesmaat. Hieruit kan worden afgeleid dat hij zijn collectie als afgesloten beschouwde.

Op 14 mei 1903 schonk het kunstenaarsrechtspaar Mesdag-Van Houten zijn verzameling en het museumgebouw aan de Staat der Nederlanden. De Tweede Kamer bracht 'algemeen warme hulde aan hen die deze 'vorstelijke' schenking gaven' en Mesdag werd geëerd met het grootkruis in de orde van Oranje Nassau. Op 1 augustus opende het nieuwe rijksmuseum zijn deuren, met Mesdag zelf als eerste directeur. De entreprijs bedroeg 25 cent, bedoeld als drempel tegen een 'overmatige toevloed van louter nieuwsgierigen'. In de eerste jaren stroomde het bezoek ruim toe, maar in het tweede decennium begon het te tanen. Toen Mesdag in 1915 overleed, bood hij bij testament het museum en het woonhuis met de rest van de verzameling aan de Staat te koop aan, maar de toestand van de schatkist liet de benodigde uitgave niet toe. Het woonhuis werd verkocht, het deel van de collectie dat daarin was ondergebracht raakte verspreid.

3 Hendrik Willem Mesdag
 Studie voor het Panorama
 van Scheveningen 1880
 olieverf op doek, 32 x 230 cm
 (Den Haag, Museum Mesdag)

4 Willem Maris
 De kalfjes c. 1863
 olieverf op doek, 30 x 50,3 cm
 (Den Haag, Museum Mesdag)

Het Museum Mesdag leidde vervolgens jarenlang een sluimerend bestaan. Er was weinig publiek, de conditie van het gebouw was niet al te best en van de verzameling was maar een deel te zien. Veel van de kunstnijverheid verdween in kisten en de wandtapijten werden van de muren gehaald. In de jaren vijftig trachtte men het museum te moderniseren. Men voorzag de planken vloeren hier en daar van linoleum en er werd 'eenvoudige doch acceptabele' verlichting aangebracht: TL-buizen, die zonder gêne onder de balken werden geschroefd. Bij een schilderbeurt koos men voor 'versobering' en 'andere kleuren, waarbij werd uitgegaan van zich niet te sterk opdringende kleuren'.

Toen het Van Gogh Museum in 1990 het bestuur over het Museum Mesdag op zich nam, kwam er een nieuwe impuls. Het naastgelegen voormalige woonhuis van de schilder werd in 1991 aangekocht met de bedoeling er een depot, kantoren en ontvangstruimten te creëren, opdat het museumgebouw zelf in zijn geheel voor de collectie kon worden bestemd. In samenspraak met de Rijksgebouwendienst werden plannen opgesteld om het museum ingrijpend te restaureren en renoveren en begin 1992 sloot het museum zijn deuren. Grote delen van de collecties werden – deels uit gelden die ter beschikking waren gesteld door het Deltaplan Cultuurbehoud – geconserveerd en gerestaureerd. Dankzij een even eenvoudig als effectief ontwerp van architect Rob Stringa werden de twee complexen uiteindelijk met elkaar verbonden. Door deze samenvoeging ontstond aan de achterzijde een prachtige tuin, waarvoor alleen het ooit voor de directeur Willy Martens gebouwde atelier en de dienstwoning moesten wijken. Tuinarchitect Edwin Santhagen tekende voor het ontwerp.

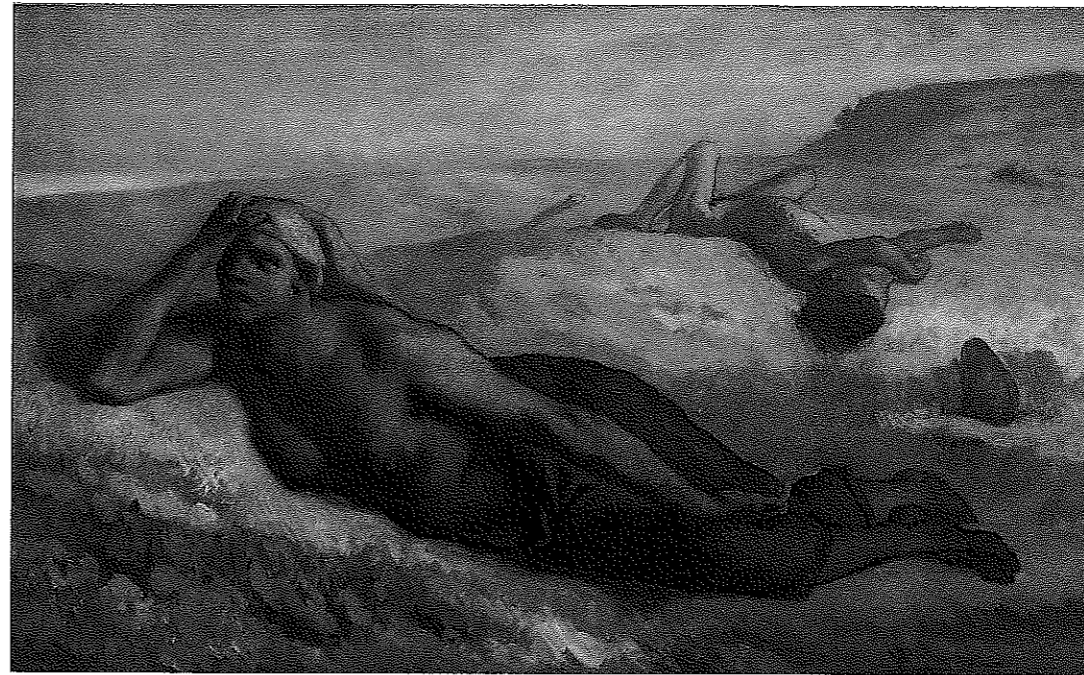
Woonhuis

Tussen woonhuis en museum werd een nieuwe ingangspartij opgetrokken, waarin praktische publieksvoorzieningen zoals een balie, garderobe, toiletten en een lift konden worden aangebracht zonder het museum aan te tasten. Zo kwam de entree van het museum in het voormalige woonhuis te liggen, net als in de periode waarin het nog Mesdags privémuseum was. Totdat het museum in 1903 werd geschonken aan de staat, was het alleen via het woonhuis op afspraak te bezichtigen op zondagochtenden. De schilder leidde zelf rond. In het woonhuis bezocht men dan eerst het atelier van de meester, waar men werd geconfronteerd met de motto's 'Werken is genot' en 'Kunst is godesdienst' op de muren en de namen van de door hem vereerde meesters.

Langs een roodgelakte trap leidt de weg naar het met gobelins behangen atelier, waarin Mesdag, door tal van schilderijen omringd, voor zijn ezel is gezeten (...)

(Johan Gram, Haagse Stemmen, 25 mei 1889)

Op de begane grond van het woonhuis bevond zich lange tijd het atelier van Sientje. In deze ruimte is thans aan de hand van enkele van de oorspronkelijke voorwerpen getracht iets op te roepen van de atmosfeer van het atelier van Mesdag. Het publiek wordt er geïnformeerd over het leven van het kunstenaars-verzamelaarspaar Mesdag-van Houten, over het museum en over de collectie.

Museum, home and collection in one

After four years of renovation and restoration, the doors of the Museum Mesdag in The Hague opened again to the public on 13 October 1996. The museum was built in 1887 for the extensive art collection of the marine painter Hendrik Willem Mesdag (1831–1915). It has now been restored to its 19th-century state.

Hendrik Willem Mesdag was born in Groningen in 1831. He was trained as a banker, but in 1868 he decided to become a painter and moved to The Hague in the following year. Mesdag and his wife laid the foundations of their art collection in 1866. Over a period of thirty years they acquired at least 800 paintings, watercolours and drawings. Mesdag's collection in The Hague contained paintings by his colleagues from the early Hague School, and the first French paintings entered the collection in the mid-1870s. Around 1880 the collection began to acquire its present character. Many French painters, particularly from the School of Barbizon, found their way into it. In 1887 Mesdag had a museum built on a plot of land next to

5 Jean François Millet
Hagar en Ismaël 1848–1849
olieverf op doek, 147 x 236,5 cm
(Den Haag, Museum Mesdag)

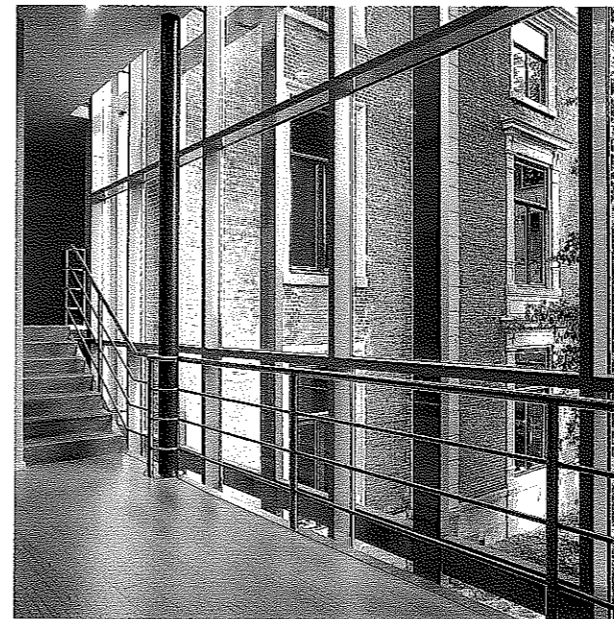
Van Mesdags oorspronkelijke interieur van het woonhuis helaas niets meer over. In enkele vertrekken op de begane grond is de bijzondere decoratie gereconstrueerd die de sierkunstenaar Th.A.C. Colenbrander voor Mesdag had ontworpen. Mesdag bewonderde deze eigenzinnige kunstenaar, van wie hij een ruime collectie aardewerk aanlegde. In de nieuw gecreëerde 'Colenbranderzaal' is een groot deel van de felgekleurde Colenbranderkeramiek van Mesdag in toonkasten van rond de eeuwwisseling opgesteld. Op de grond ligt een spectaculair tapijt dat volgens een niet eerder gerealiseerd ontwerp van Colenbrander speciaal voor deze ruimte is vervaardigd.

Museum

Vanuit het woonhuis betreedt men het museumgebouw. Bij de renovatie van het gebouw is zoveel mogelijk getracht om recht te doen aan de oorspronkelijke opvattingen. In plaats van het uniforme groen en het lichte behang is de bonte verscheidenheid van rond 1900 teruggebracht. Het houtwerk in de vertrekken en in het trappenhuis is in uiteenlopende groen- en bruintinten geschilderd of van diverse soorten houtimitaties

Op de hoogste verdieping bestraalt bovenlicht mild de kunstwerken aan de wand. Breed en hoog zijlicht op de eerste verdieping toont zich de evenknie van dat in de bovenvertrekken. Geen overweldigend grote zalen (...) maar gezellige kamers. (Johan Gram, ibidem)

voorzien. Van het grootste belang voor de optische ervaring van de schilderijen is de donkere wandbekleding. In plaats van donkere vlekken, die werden overstraald door een lichte achtergrond, zijn de doeken nu heldere vensters in een stemmige wand geworden. Ook de stoffering is teruggebracht: op de simpele gebeitste planken liggen weer overal Perzische tapijten in plaats van linoleum of karpert, terwijl rond veel deuren opnieuw portières hangen, die bepalend zijn voor de sfeer. De belangrijkste verandering is misschien wel dat de kunstnijverheidscollectie, vooral de wandtapijten en de oosterse keramiek en bronzen, weer door het hele gebouw zijn aangebracht en teruggezet. Daarmee is de bedoelde samenhang tussen kunst, kunstnijverheid en gebouw in ere hersteld.

6 Museum Mesdag anno 1996,
de derde etage

7 Museum Mesdag anno 1996,
de nieuwe ingangspartij
verbindt het museum en het
woonhuis

*Hij heeft op zijn wijs niet met de pen, maar met het
bijeengebrengen dezer stukken, een belangrijk en kost-
baar hoofdstuk geschreven over kunst. Gij leest zijn
beschouwing over kunst aan de wanden zijner zalen.*
(Jeronimo de Vries, *Eigen Haard*, 1888)

Museum Mesdag vormt een waardige setting voor Mesdags verzameling, die van meet af aan bewondering wekte door zijn omvang en door het moderne kunstgevoel dat uit de samenstelling sprak. Dit eerste museum voor moderne kunst in Nederland toont werk van een Franse generatie van vernieuwers, de generatie van 1830, waarvan de meeste overleden waren toen Mesdag met verzamelen begon. Bij de hanging is nu gekozen voor een zo volledig mogelijke reconstructie van Mesdags oorspronkelijke plaatsing waarbij hij zijn Haagse collega's – en zichzelf en zijn echtgenote – als de ware erfgenamen van de moderne, realistische kunst presenteerde.

his house in the Laan van Meerdervoort. The museum gave Mesdag the opportunity to present his collection as a whole. He bought a lot of Eastern ceramics, bronzes and carpets to decorate and furnish the museum. The new Rijksmuseum opened its doors on 1 August, with Mesdag himself as its first director. The admission price was 25 cents. At first it attracted a lot of visitors, but enthusiasm began to wane in the second decennium. At Mesdag's death in 1915, his will offered the museum, his house and the rest of the collection for sale to the State, but the treasury funds were insufficient to meet an expense of this kind. The house was sold, and that part of the collection that was accommodated in it was dispersed.

For years the Mesdag Museum led a twilight existence. There were few visitors, the condition of the building was in need of improvement, and only a part of the collection was on view. A new impulse came when the Van Gogh Museum took over the direction of the Museum Mesdag in 1990. The adjacent house which had belonged to the painter was purchased in 1991 with the intention of using it for a depot, offices and reception areas so that the museum itself could be entirely devoted to the collection. Plans were drawn up with the Ministry of Housing and Construction to carry out a drastic restoration and renovation of the museum, which closed its doors at the beginning of 1992.

A design by architect Rob Stringa eventually made it possible to connect the two complexes with one another. By linking them in this way, a beautiful garden was created to the rear. The only buildings which had to make way for it were the workshop which had

once been built for director Willy Martens and the staff residence. A new hall was built between the house and the museum to accommodate practical public facilities like a reception desk, cloakroom, toilets and a lift without doing violence to the museum. The entrance to the museum was thus situated in the former house, just as it had been when it was still Mesdag's private museum.

Unfortunately there is nothing left of the original interior of Mesdag's house. The special decorations which the decorative artist Th.A.C. Colenbrander designed for Mesdag have been reconstructed in a few of the ground floor rooms. Mesdag was an admirer of this idiosyncratic artist and had a large collection of his ceramics. A large number of Mesdag's brightly coloured Colenbrander ceramics have been put on display in showcases dating from around the turn of the century in the newly created Colenbrander Hall. On the floor is a spectacular carpet specially made for this room. The design is by Colenbrander, but this is the first time it has been realised in practice.

The renovation of the building has tried as far as possible to do justice to the original conception. The dark wall covering is of the greatest importance for the optical experience of the paintings. Instead of being dark patches which were outshone by a light background, the canvases have now become clear windows in a sober wall. The major change is probably that the collection of applied art, especially the tapestries and the Oriental ceramics and bronzes, have now been replaced and spread throughout the whole building, thereby restoring the intended coherence of art, applied art and the building itself.

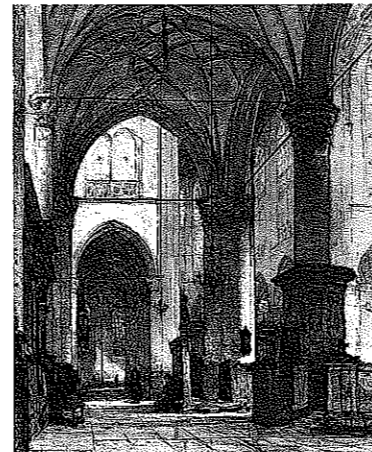

8 Sientje Mesdag-Van Houten in haar atelier
c. 1905 (Den Haag, Museum Mesdag)

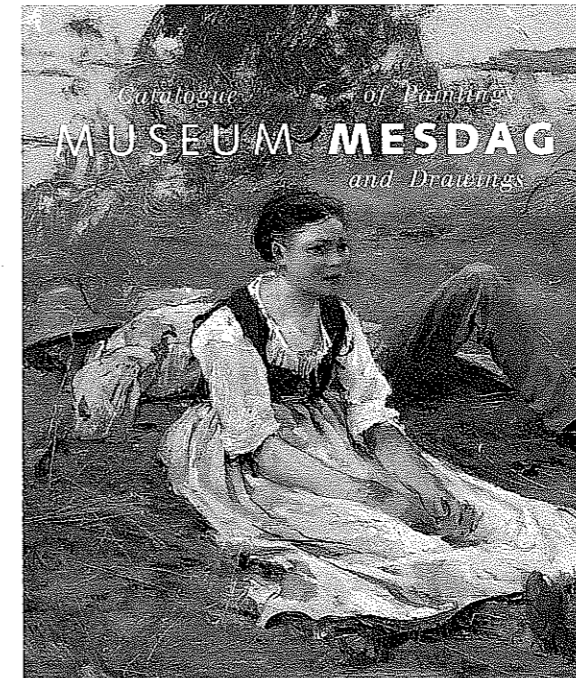
Catalogue *of Paintings*
MUSEUM MESDAG
and Drawings

Ter gelegenheid van de opening van het gerenoveerde Museum Mesdag verschijnt de nieuwe catalogus van de collectie beeldende kunst van het Museum Mesdag. In deze publicatie worden alle schilderijen en tekeningen in één band verenigd. Na enkele inleidende essays over Mesdag als verzamelaar, kunstenaar en organisator, en over de geschiedenis van het Museum Mesdag, volgen paragrafen over elk van de schilderijen en tekeningen, voorafgegaan door beknopte biografieën van 126 kunstenaars, onder wie Corot, Courbet, Daubigny en Millet. De teksten per kunstwerk beperken zich niet tot materiële en iconografische beschrijvingen, maar richten zich ook op de bredere historische context van het werk: de plaats in het oeuvre van de kunstenaar als het om een werk van groot kunsthistorisch belang gaat, de relatie met het werk van andere kunstenaars en de reacties van de kunstkritiek. Alle werken zijn afgebeeld, waarvan ruim zeventig in kleur.

Museum Mesdag. Catalogue of Paintings and Drawings, Fred Leeman, Hanna Pennock, et. al. Engelstalig, 24,7 x 29 cm, ca. 448 pp. gebonden, 72 kleur/400 zwart/wit afbeeldingen, ISBN 90 400 9868 9, f 135.

Johannes Bosboom
Interieur van de Grote of
St Laurenskerk te Alkmaar
c. 1870 en c. 1887, aquarel met gouache
op papier, 67,4 x 61,5 cm
(Den Haag, Museum Mesdag)

The new catalogue of the art collection of the Museum Mesdag is being published to celebrate the opening of the renovated museum. All of the paintings and drawings are collected in this volume. Several introductory essays on Mesdag as collector, artist and organiser and on the history of the Museum Mesdag are followed by sections on each of the paintings and drawings, preceded by brief biographies of 126 artists, including Corot, Courbet, Daubigny, and Millet. The texts that accompany each work of art are not confined to material and iconographical description, but they also address the wider historical context of the work: its place in the artist's oeuvre in the case of works of great art-historical interest, its relation to the work of other artists, and the reactions of the art critics. All of the works are illustrated, more than seventy of them in colour.

Museum Mesdag. Catalogue of Paintings and Drawings, Fred Leeman, Hanna Pennock, et. al. English, 24,7 x 29 cm, approx. 448 pp., hard covers, 72 colour/400 black & white illustrations. ISBN 90 400 9868 9, price NLG 135.

Museum Mesdag

Bezoekadres

Laan van Meerdervoort 7f
2517 AB Den Haag
tel 070 362 14 34
fax 070 361 40 26

Correspondentieadres

Van Gogh Museum
Postbus 75366
1070 AJ Amsterdam
tel 020 570 52 00
fax 020 570 59 16

Open

di t/m zo 12-17 u
Tue to Sun 12-17 hrs

Toegangsprijzen

Tot 1 dec 1996 gratis toegang
Vanaf 1 dec 1996 volwassenen f 5
t/m 17 jaar f 2,50 MJK gratis
Admission free until 1 December 1996
Admission adults f5, under 18 f 2,50

Rondleidingen

Groepsrondleidingen en speciale
arrangementen zijn mogelijk. Informatie en
reserveringen Artra 020 625 93 03.
Guided tours and arrangements are
available on request. Artra 020 625 93 03.

VAN GOGH BULLETIN

Jaargang 11, 1996 no. 4

Redactie/Editor Caroline Breunese

Vertaling/Translation Peter Mason

Fotografie/Photography Thijs Quispel

Vormgeving/Design Studio Pieter Roozen,
Amsterdam

Druk/Printing Waanders Drukkers, Zwolle

Met dank aan/With thanks to Novell Nederland

Omslag/Cover August Allebé *Een oude vriend*,

1870, olieverf op paneel, 61.6 x 33.8 cm

(Den Haag, Museum Mesdag)

ISSN 1382-0788 (art. 878)